

Naučna kritika

UDC:

821.163.42.09 Брлић-Мажуранић И.(049.32)

821.163.42:929 Брлић-Мажуранић И.(049.32)

Marina Protrka Štimec*

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Zagreb (Hrvatska)

PRAKSA KAO ŽIVOT, AUTORSTVO, ROD

(Dubravka Zima, *Praksa svijeta: biografija Ivane Brlić-Mažuranić*, Zagreb: Naklada Ljevak, 2019)

Praksa svijeta u naslovu knjige Dubravke Zima citat je iz dnevnčkog zapisa mlade Ivane Brlić-Mažuranić, autorice čijem je adolescentskom profilu s pravom dan značajan prostor. U njezinu intimnom zapisu praksa je iskustvo koje joj, u toj dobi, odrasli osporavaju, često s gorčinom obeshrabrujući njezine misli i „sladka maštanja“. Oblikovanje njezine osobnosti razvija se u težnji za dohvaćanjem različitih praksi svijeta: života i pisanja u njihovim mnogostrukim međuodnosima. Takve ih, sa znanstvenom pomnjom i istančanim senzibilitetom u pristupu tekstu i životu, prati Dubravka Zima, ispredajući priču o obiteljskom i društvenom okviru unutar kojeg se rađa, oblikuje i dovršava svoj put Ivana Brlić-Mažuranić, autorica koja je „kanonizirana, interpretirana, prevedena i antologizirana gotovo od početaka stvaranja“.

Knjiga je organizirana u deset poglavlja, od kojih su prva dva predgovor i uvod, a zadnje epilog. Uz to je opremljena referentnim slikovnim priložima, izborom iz bibliografije, popisom korištene literature i kazalom. U cjelini dijakronijski prati autoričin život i djelo iz perspektive književne i kulturne povijesti prijelaza iz 19. u 20. stoljeće i početka 20. stoljeća,

* mprotrka@ffzg.hr

čime se dobiva novi integralan pogled na cjelovitost djela i života te na mjeru njihove međusobne ne/uvjetovanosti. Osobni profil autorice koji pri tom nastaje predstavlja je kao reprezentativnu figuru ženske povijesti hrvatske građanske klase na prijelazu stoljeća, pa priča o njoj znakovito osvjetljava i žensku građansku svakodnevicu tog doba. Dubravka Zima temi pristupa s filološkom pomnjom, analizirajući zapise, dnevnike, pisma, dosadašnju literaturu te referentnu povijesnu i kulturološku literaturu. Interdisciplinarnost u pristupu uključuje studij postojeće građe koja je sačuvana u bogatom, usustavljenom i digitaliziranom Arhivu obitelji Brlić u Slavanskom Brodu, Spomeničkoj knjižnici i zbirci Mažuranić-Brlić-Ružić u Rijeci, kao i na Odsjeku za povijest književnosti HAZU te, također, i druge arhivske fondove vezane uz javnu upravu i matične knjige uzimajući u obzir sve podatke koji su do sada obrađeni i koji su nužni za kritičku referentnu biografiju. Književnopovijesna i teorijska građa uključuje i do sada objavljenih sedam svezaka kritičkog izdanja sabranih djela autorice koja je izdala Matica hrvatska Slavonski Brod, a uredio Vinko Brešić, zajedno s nizom suradnika na pojedinim izdanjima. Dubravka Zima se oslanja i na tematske znanstvene skupove i zbornike radova o autoričinu djelu u izdanju Hrvatske udruge istraživača dječje književnosti pridodaje spoznaje do kojih su dovela suvremena istraživanja opusa i života Ivane Brlić Mažuranić, novi teorijski pristupi unutar književne i kulturne povijesti, uključujući povijesti svakodnevne, djevojaštva, prehrane itd.

Povijest ženskog pisanja, prema sistematizaciji koju je ponudila npr. Elaine Showalter, Ivanu Brlić-Mažuranić zatječe u vremenu u kojem žene kreću od pisanja kao mimikrije unutar muškog pisma ili traženja azila u „dopuštenim“ područjima i žanrovima – poput dječje književnosti prema pisanju koje je razlika i omjeravanje vlastitog. Napetosti koje u toj tranziciji nastaju pokazuje i djelo, ali i biografski otisak priče o Ivani Brlić-Mažuranić. Dubravka Zima nam ga posređuje istovremeno odvažno i skrupulozno, otvarajući brižno i s poštovanjem sve stranice života ove velike autorice, jednako one poznate, kao i one prešućivane. Pred nama se, u skladu s time, pokazuje kompleksna slika koja svoju vjerodostojnost potvrđuje u dokumentima i pristupu. To konkretno znači da se svaka životna faza, od profila autoričinih roditelja Vladimira Mažuranića i Henriette rođ. Bernath preko rođenja i djetinjstva, adolescencije i rane udaje do braka, majčinstva, pisanja, društvenog priznanja i zrelosti zasnivaju na pisanim tragovima, na sačuvanim dokumentima i provjerenim referencama. Rekonstrukcija adolescentskog doba zasnovana je na dnevničkim zapisima Ivane Mažuranić, ranim autoričinih zapisima i na kasnijoj korespondenciji s članovima obitelji. Dubravka Zima je već prije dvadeset godina objavila preglednu knjižicu o autorici (*Ivana Brlić Mažuranić*, 2001), a nakon toga, dvije referentne knjige *Kraći ljudi: povijest dječjeg lika u hrvatskom dječjem romanu* (Zagreb, Školska knjiga, 2011) i *Uvod u dječju književnost* (u suautorstvu s Marijanom Hameršak; Zagreb, Leykam international, 2015). S *Praksom svijeta* pokazuje kako je za cjelovit pristup kompleksnim osobama, razdobljima i fenomenima nužan valjan interdisciplinarni pristup u kojem će odabrana tema reflektirati šire okvire nekoliko relevantnih područja. Istraživačka skrupuloznost koju pri tom pokazuje znači da u analizi

pojedinih životnih faza Ivane Brlić-Mažuranić obzirno koristi obiteljsku korespondenciju, dnevničke i druge zapise, iako su ne samo sačuvani i prilagođeni istraživačkom radu nego u velikoj mjeri i strojno prepisani kako bi bili dostupniji. Očiglednu nelagodu takvog ulaska u privatni prostor olakšava metodološki, repozicioniranjem „jake“, poznate i javne osobe s imenom i prezimenom u ogledni primjer mikropovijesti, odrastanja i života žene u okvirima više građanske klase na prijelazu stoljeća. Poglavlja se stoga dijele u manje cjeline posvećene kućanstvu i gospodarstvu, kulturi tijela, odijevanju i prehrani, trudnoći i porodu, religioznosti, odgoju i obrazovanju, kulturnim praksama, društvenom i političkom životu. Povijest odrastanja i života građanske djevojke i žene je, u ovom slučaju i povijest pisanja, okolnosti nastanka, objavljivanja i recepcije pojedinih književnih tekstova, percepcije stvaralaštva i načina na koji je prihvaćeno u složenoj konstelaciji obiteljskih odnosa „prve i druge moje obitelji“, kako ih je nazivala sama Ivana Brlić-Mažuranić. Tom rekonstrukcijom se na različite načine povezuje nekoliko referentnih područja na koje se povratno reflektira složena priča odrastanja i življenja, pisanja i življenja, autorstva i roda.

Knjigu *Praksa svijeta* Dubravka Zima je napisala pregledno i pristupačno, kombinacijom uzusa književne i kulturne povijesti, povijesti svakodnevice i ženskog autorstva s informiranim, cjelovitim i kritičkim pristupom autoričinu djelu. Njome dobivamo prvu znanstveno utemeljenu biografiju Ivane Brlić-Mažuranić koja temi i opusu pristupa zainteresirano, stručno i kritički. U tekstu se donose i nove spoznaje o najranije objavljenom autorskom tekstu Ivane Brlić-Mažuranić, kao i korekcije u datiranju objavljivanja pojedinih njezinih djela na koje se do sada referiralo u bibliografijama.

Njome smo dobili genealogiju i pregled života i djela Ivane Brlić-Mažuranić, istaknute autorice čiji je život predstavljen i kao „sinegdoha i građanske klase i ženske povijesti i književnosti esteticizma na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće“. Osobni i autorski senzibilitet koji se u tom okviru pomaljao i nalazio svoj put, svoje prakse života i svijeta iz te perspektive funkcionira kao zrcalo različitim običajima i uzusima prostora i vremena, političkih i društvenih okolnosti. Međutim, uz to i bez isključivanja, ona upućuje i na ono što je u biografiji, a naročito u književnom djelu, iznimno, neponovljivo i svoje, a što je motor, pokretač svim onim „skritim“ „dragim mislima“ autorice, onima s kojima se otvara ova knjiga, njezin naslov, zapis i priča.

Datum prijema: 23.10.2020.

Datum ispravki: 26.10.2020.

Datum odobrenja: 27.10.2020.